

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ ИНСТИТУТИ
ҲУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА
УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ**

“Тасдиқлайман”

Тармоқ маркази директори

_____ О.А.Хасанов

2016 йил «__» _____

**“Санъатшуносликнинг замонавий тенденциялари” модули
бўйича**

ИШЧИ ЎҚУВ ДАСТУРИ

Малака ошириш курси йўналиши: Санъатшунослик (турлари бўйича)

Тингловчилар контингенти: Олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари

Тошкент – 2016

**Мазкур ўқув-услубий мажмуа Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлигининг 2016 йил 6 апрелдаги 137-сонли буйруғи билан
тасдиқланган ўқув режа ва дастур асосида тайёрланди.**

Тузувчилар:

“Санъатшунослик ва маданиятшунослик ”
кафедраси доценти, санъатшунослик
фанлари номзоди Ризаев Аманулла
Зуфарович

“Санъатшунослик ва маданиятшунослик ”
кафедраси катта ўқитувчиси
Нусратова Шоира Иватовна

Такризчи:

“Санъатшунослик ва маданиятшунослик”
кафедраси профессори, сан.ф.д.
М.Т.Тўлаходжаева

Ўқув-услубий мажмуа Ўзбекистон давлат санъат ва маданият
институтининг 2016 йил _____даги ____-сонли қарори билан
нашрга тавсия қилинган.

Кириш

Мазкур Дастур Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сон Фармонидаги устувор йўналишлар мазмунидан келиб чиққан ҳолда ривожланган мамлакатлардаги мавжуд халқаро тажрибалар асосида тузилган бўлиб, унинг мақсади замонавий талаблар асосида қайта тайёрлаш ва малака ошириш жараёнларининг мазмунини такомиллаштириш ҳамда мунтазам равишда олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касбий компетентлигини ошириб боришдан иборат.

Дастурга киритилган мавзулар таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлигига қўйиладиган умумий малака талаблари ва ўқув режалари асосида шакллантирилган бўлиб, бу орқали олий таълим муассасалари педагог кадрларининг соҳага оид замонавий таълим ва инновация технологиялари, илғор хорижий тажрибалардан самарали фойдаланиш, илмий фаолиятини мунтазам юксалтириш, шунингдек, педагогик вазиятларда оптимал қарорлар қабул қилиш билан боғлиқ компетенцияларга эга бўлишлари таъминланади.

Ушбу дастурда санъатшуносликнинг бугунги ҳолати, замонавий ёндашув ва тенденциялар санъат турларининг ўзаро боғлиқлиги ва алоҳида хусусиятлари кесимида маълумотлар келтирилади.

Модулнинг мақсади ва вазифалари

“Санъатшуносликнинг замонавий тенденциялари” модулининг **мақсади:**

Санъатшуносликнинг (турлари бўйича) турли йўналиш ва жанрлар кесимида ривожланиш босқичлари, тарихи ва замонавий ҳолатини қиёслаш орқали унинг бугунги ҳолатини белгилаш, педагог кадрларнинг ўқув-тарбиявий жараёнларни юқори илмий-методик даражада таъминлашлари учун зарур бўладиган касбий билим, кўникма ва малакаларини янгилаш ҳамда уларнинг касбий компетентлиги ва педагогик маҳоратининг ошишини таъминлашдан иборат.

“Санъатшуносликнинг замонавий тенденциялари” модулининг **вазифалари:**

“Санъатшунослик” (турлари бўйича) йўналишида педагог кадрларнинг касбий билим, кўникма, малакаларини узлуксиз янгилаш ва ривожлантириш механизмларини яратиш;

- замонавий талабларга мос ҳолда олий таълимнинг сифатини таъминлаш учун зарур бўлган педагогларнинг касбий компетентлик даражасини ошириш;

- махсус фанлар соҳасидаги ўқитишнинг инновацион технологиялари ва илғор хорижий тажрибаларни ўзлаштириш;

- санъатшунослик соҳасининг янги давр муаммолари бўйича маълумотлар бериш ва уларни қўллаш учун педагог кадрларни тайёрлашни таъминлашга қаратилган фаолиятни ташкил этишдир.

Модул бўйича тингловчиларнинг билими, кўникмаси, малакаси ва компетенцияларига қўйиладиган талаблар:

Санъатшуносликда замонавий тенденциялар курсини ўзлаштириш жараёнида тингловчилар қуйидагиларни билишлари талаб этилади:

Тингловчи:

- санъатшуносликнинг ривожланиш тенденцияларини;
- санъатшунослик фанларининг назарий асосларини;
- санъатшунослик фанининг олий таълим тизимидаги ўрнини;
- санъатшуносликнинг долзарб муаммоларини;
- санъатшунослик фанларини ўқитишда инновацион технологияларни;
- санъат турлари ва уларнинг ўзаро интеграциясини;
- санъат соҳасидаги турли замонавий услублар, йўналиш ва тамойилларни билиши лозим.

Тингловчи:

- санъатшунослик йўналиши бўйича хорижий манбалардан педагогик фаолиятда фойдаланиш;
- санъатшунослик бўйича хорижий мамлакатлар тажрибаларидан фойдаланиш;
- инновацион ва замонавий педагогик технологиялардан фойдаланиш;
- санъат соҳалари бўйича олиб борилаётган илмий изланишлар ва тадқиқотлар натижаларини амалиётга тадбиқ этиш;
- санъатшунослик соҳасидаги модернизация ва ўзгаришларни ўзлаштириш ҳамда дарс жараёнларига сингдириш;
- санъатшуносликнинг долзарб муаммоларини таҳлил қилиш ва ечимини аниқлаш;
- санъатшунослик соҳасидаги инновацияларни илмий-тадқиқот ва ўқув жараёнига тадбиқ этиш кўникмаларига эга бўлиши лозим.

Тингловчи:

- санъатшунослик фанларига инновацион технологияларни жорий қилиш;

- санъатшунослик фанларини ўқитишнинг дидактик таъминотини яратиш;
- санъатшуносликнинг замонавий ривожланиш тенденцияларини назарий асосда ўқув жараёнига тадбиқ этиш;
- санъатшунослик фанларининг методик таъминотини яратиш;
- санъатшунослик фанларини ўқитишда илғор хорижий тажрибани қўллаган ҳолда ўқув жараёнини ташкил этиш малакаларига эга бўлиши зарур.

Тингловчи:

- санъатшунослик соҳасида машғулотларни илғор педагогик ҳамда замонавий ахборот технологиялардан фойдаланган ҳолда ташкил этиш ва бошқариш;
- санъатшунослик йўналиши бўйича илмий тадқиқотлар олиб бориш;
- санъатшуносликда илмий-тадқиқот методологиясини ривожлантириш компетенцияларига эга бўлиши лозим.

Модулни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар

“Санъатшуносликнинг замонавий тенденциялари” курси маъруза ва амалий машғулотлар шаклида олиб борилади.

Курсни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий методлари, педагогик технологиялар ва ахборот-коммуникация технологиялари қўлланилиши назарда тутилган:

маъруза дарсларида замонавий компьютер технологиялари ёрдамида презентацион ва электрон-дидактик технологиялардан;

- ўтказиладиган амалий машғулотларда техник воситалардан, аудио-видео ёзувларидан, экспресс-сўровлар, тест сўровлари, ақлий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш ва бошқа интерактив таълим усуллари қўллаш назарда тутилади.

Модулнинг ўқув режадаги бошқа модуллар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

Мазкур модулнинг мазмуни ўқув режадаги “Санъатшунослик фанларини ўқитиш методикаси”, “Санъатшуносликда илғор хорижий тажрибалар” ва “Арт менежмент” ўқув модуллари билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг касбий педагогик тайёргарлик даражасини орттиришга хизмат қилади.

Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар олий таълим муассасаларида ўқитиладиган “Санъатшунослик” (турлари бўйича) ва узвий ўзаро боғлиқ бошқа фанлар бўйича машғулотларни олиб бориш, уларнинг

мазмунини янги, замонавий услублар билан бойитилган ҳолда амалда қўллаш ва талабалар билимини баҳолашга доир касбий компетентликка эга бўладилар.

Модул бўйича соатлар тақсимоти

№	Модул мавзулари	Тингловчининг ўқув юкلامаси, соат					Мустақил таълим
		Ҳаммаси	Аудитория ўқув юкلامаси				
			Жами	жумладан			
				Назарий	Амалий машғулот		
1.	Санъатшунослик фанининг назарий ва амалий асослари	6	4	2	2		2
2.	Санъат жамият ривожланишининг муҳим омили сифатида	2	2		2		
3.	Театр-синтетик санъат сифатида	10	10	2	4	4	
4.	Санъат соҳасидаги турли замонавий услуб ва йўналишлар	6	4		4		2
5.	Санъатшуносликнинг ривожланиш тенденциялари	4	4	2	2		
6	Санъатшунослик соҳасида илмий тадқиқотлар	4	4		4		
7	Санъатшунослик соҳасидаги замонавий ёндашувлар	2	2		2		
Жами: 34 соат		34	30	6	20	4	4

НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-мавзу. Санъатшунослик фанининг назарий ва амалий асослари

Санъат турлари ва жанрлари, унинг тасвирий ва ифодавий турлари, санъатларнинг hozirgi ҳолати ва йўналишлари. Театр, мусиқа, тасвирий санъат, кино ва башқа замонавий санъатларнинг жамият ижтимоий, маданий-маънавий ҳаёти билан узвийлиги, таниқли драматург, режиссёр, рассом, композитор ва бошқаларнинг ижоди. Санъат турларининг ўзаро боғлиқлиги. Хорижий адабиётлар таҳлили, таълим жараёнига тадбиқ этиш масалалари.

Мазкур мавзу юзасидан тингловчилар санъатшуносликнинг назарий ва амалий жиҳатларини, назарий билимларни амалиётга жорий қилиш тамойиллари ва масъулияти ҳақида маълумот оладилар.

2-мавзу. Театр-синтетик санъат сифатида

Театр санъатининг қадимий санъат турларидан бири эканлиги. Спектаклнинг асосини драматург томонидан сахна учун мўлжаллаб, махсус ёзилган асар, яъни пьеса ташкил этиши. Шунингдек, томоша санъат тури бўлмиш театр - ўзида барча санъат турлари (адабиёт, мусиқа, рақс, рассомлик ва ҳ.к) элементларини мужассам қилган, синтезлаштирган ҳолда оригинал санъат тури сифатида намоён бўлиши.

Мазкур мавзу юзасидан тингловчилар санъатшуносликнинг муҳим объектларидан бири бўлмиш театр санъати орқали бошқа санъат турларининг уйғунликда янги санъат тури сифатида намоён бўлиш жараёнлари хусусида назарий ва амалий жиҳатдан маълумот оладилар.

3-мавзу. Санъатшуносликнинг ривожланиш тенденциялари

Санъатшунослик фанининг турли санъат турлари эволюцияси, ривожланиш босқичлари ва тенденциялари билан чамбарчас боғлиқ ҳолда юзага келиши, тараққий этиши, унинг ўзига хос қирралари, шунингдек, жаҳон маданий-маънавий ҳаётида тутган ўрни ва аҳамияти. Замонавий санъат турлари. Хорижий адабиётлар таҳлили, таълим жараёнига тадбиқ этиш масалалари.

Тингловчилар мазкур мавзу юзасидан санъатшуносликнинг пайдо бўлиши, замон билан ҳамнафас шаклланиб бориши, ўзига хос хусусиятлари ва унга қўйиладиган талаблар ҳақида маълумот оладилар.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ МАЗМУНИ

1- Амалий машғулот.

Санъатшунослик фанининг назарий ва амалий асослари

Санъат турлари ва жанрлари, унинг тасвирий ва ифодавий турлари, санъатларнинг ҳозирги ҳолати ва йўналишлари. Театр, мусиқа, тасвирий санъат, кино ва башқа замонавий санъатларнинг жамият ижтимоий, маданий-маънавий ҳаёти билан узвийлиги, таниқли драматург, режиссёр, рассом, композитор ва бошқаларнинг ижоди билан тингловчилар танишадилар ва мавзу бўйича кўтарилган масалалар бўйича амалий кўникмаларини намоиш этадилар.

2-Амалий машғулот.

Санъат жамият ривожланишининг муҳим омили сифатида

Жамият ривожи ва маънавий ҳаётида санъатнинг ўрни ва санъаткор масъулияти масалалари. Ҳозирги замоннинг долзарб муаммоларидан бўлган маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлигининг мазмун-моҳияти. Тингловчилар маънавий ва мафкуравий таҳдидларнинг санъат соҳаси орқали кириб келиши, уларни олдини олиш йўллари билан танишадилар ва мавзу бўйича кўтарилган масалалар юзасидан амалий кўникмаларини намоиш этадилар.

3-Амалий машғулот.

Театр-синтетик санъат сифатида

Тингловчилар Пиримқул Қодировнинг Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳаёти ва фаолиятига бағишланган “Юлдузли тунлар” пьесасини ўқийдилар ва таҳлил қиладилар. Сўнгра, ушбу пьеса асосида “Дийдор” театр-студиясида режиссёр Баҳодир Йўлдошев сахналаштирган спектаклни кўриб, унда қўлланилган мусиқа, кўшиқ, тасвирий санъат воситалари ҳамда режиссура ва актёрлар ижроси хусусида семинар машғулоти ўтказилади. Шу билан бирга, ЎзДСМИ ўқув театрида сахналаштирилган “Ой тугилган тунда” спектакли ҳам кўрилиб, таҳлил қилинади.

4-Амалий машғулот.

Санъат соҳасидаги турли замонавий услуб ва йўналишлар

Санъат турларининг мақсадларини белгилаш. Соҳанинг SWOT таҳлили. Глобаллашув жараёнида ижтимоий-маданий ҳаётдаги ўзгаришлар таъсирида санъат турларининг замонавий тамойиллар билан бойиб бориши, янги усул ва йўналишларнинг юзага келиши омиллари аниқланади, унинг ижобий ва салбий кўринишларига муносабат билдирилади. Тингловчилар мавзу бўйича кўтарилган масалалар юзасидан амалий кўникмаларини намойиш этадилар.

5-Амалий машғулот.

Санъатшуносликнинг ривожланиш тенденциялари

Тингловчилар санъатшунослик фанининг турли санъат турлари тараққиёт босқичлари билан боғлиқ ҳолда замон билан ҳамнафас ривожланиб бориши, унинг ўзига хос қирралари, шунингдек, жаҳон маданий-маънавий ҳаётида тутган ўрни ва аҳамияти ҳақида маълумотларга эга бўладилар ва мавзу бўйича кўтарилган масалалар юзасидан амалий кўникмаларини намойиш этадилар.

6-Амалий машғулот.

Санъатшунослик соҳасида илмий тадқиқотлар

Мамлакатимизда ва хорижда чоп этилган китоблар, мақола ва интервьюлар орқали санъатшунослик соҳасида олиб борилаётган илмий тадқиқотларнинг мавзулари, йўналиш ва жанрлари билан тингловчилар танишадилар, баъзи хорижий манбаларни дарс жараёнига қўллашнинг ижобий ёки салбий жиҳатлари тўғрисида очиқ мулоқот, баҳс ва мунозаралар ташкил қилинади.

7-Амалий машғулот.
Санъатшунослик соҳасидаги замонавий
ёндашувлар

Илғор хорижий тажрибалар асосида ўқув-услубий мажмуаларни яратиш ва модуль асосида дарсларни ташкил этиш амалиёти. Санъатшунослик фанини ўқитишда инновацион педагогик технологияларидан фойдаланиш, очиқ дарсларни ўтказиш ва дарсларни таҳлил қилиш, дарслик ва электрон дарслик ҳамда ўқув ва электрон ўқув қўлланмалардан фойдаланиш масалалари кўриб чиқилади. Шнунингдек, тингловчилар мавзу бўйича кўтарилган масалалар юзасидан амалий кўникмаларини намойиш этадилар.

ЎҚИТИШ ШАКЛЛАРИ

Мазкур модуль бўйича қуйидаги ўқитиш шаклларида фойдаланилади:

- маърузалар, амалий машғулотлар (маълумотлар ва технологияларни англаб олиш, ақлий қизиқишни ривожлантириш, назарий билимларни мустаҳкамлаш);

- давра суҳбатлари (кўрилаётган лойиҳа ечимлари бўйича таклиф бериш қобилиятини ошириш, эшитиш, идрок қилиш ва мантиқий хулосалар чиқариш);

- баҳс ва мунозаралар (лойиҳалар ечими бўйича далиллар ва асосли аргументларни тақдим қилиш, эшитиш ва муаммолар ечимини топиш қобилиятини ривожлантириш).

БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

№	Баҳолаш мезони	Максимал балл	Изоҳ
1.	Санъат асарини таҳлил қилиш (Турлар бўйича)	1	0 баллдан -1 баллгача

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари

1. И.А.Каримов. Юксак маънавият - енгилмас куч. Т.: “Маънавият”. –Т.: 2008. -176 б.

2. И.А.Каримов. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. - Т.: “Ўзбекистон”. 2011. -440 б.

3. И.А.Каримов. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. “Ўзбекистон”, 2015. – 302 б.

4. И.А.Каримов. Озодлик ҳавосидан тўйиб нафас олган халқ ўз йўлидан ҳеч қачон қайтмайди. Т. “Ўзбекистон”, 2016. – 28 б.

5. И.А.Каримов. Ҳаёт синовларида тобланган Қашқадарё эли ҳар қандай юксак маррани эгаллашга қодир. Т. “Ўзбекистон”, 2016. – 28 б.

II. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16-февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 4732-сон Фармони.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 20 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини оширишни ташкил этиш чора тадбирлари тўғрисида”ги 242-сонли Қарори.

III. Махсус адабиётлар

1. Станиславский К.С. Актёрнинг ўз устида ишлаши. Тошкент бадиий адабиёт нашриёти, 1965
2. М.Бехбудий. Танланган асарлар. Тошкент –Маънавият, 2006
3. А.Авлоний. Танланган асарлар. Тошкент –Маънавият, 2006
4. Исмоилов Э. Маннон Уйғур. Ғ.Ғулум номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, Т.1983
5. Раҳмонов М. Ҳамза. (Ўзбек давлат академик драма театри тарихи.) Биринчи китоб (1914 – 1960 йиллар). – Т.: Ғ. Ғулум номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, 2001.
6. Раҳмонов М., Тўлахўжаева М. Т., Мухторов И. А. Ўзбек миллий академик драма театри тарихи. – Т., 2003.
7. Қодиров М. Ўзбек театри тарихи.Ижод дунёси нашриёт уйи, Т: 2003

8. Ишмухамедов Р., Абдукодиров А., Пардаев А. Тарбияда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Т.: “Истеъдод” жамғармаси, 2009. – 160 б.
9. Саттаров Э., Алимов Х. Бошқарув мулоқоти. – Т.: “Академия”, 2003. – 70 б.
10. Раҳимов Ш. Муסיқа санъатига ўргатиш методикаси. - Т.: Ўқув қўлланма, 2009. – 224 б.
11. Назайкинский Е. Жанр и стиль в музыке – М, 2003.
12. Узбекская музыка на стыке столетий (XX-XXI вв.), проблемы (коллективная монография). Ташкент, 2008.
13. М.Ш.Қайимов, А.С.Умаров, У.Ғ.Зуннунова. Санъат менежменти. Ўқув қўлланма. Тошкент 2012
14. Тасвирий санъат амалиётида педагогларни тайёрлаш.-Т, 2006
15. Блейк В. Как рисовать фигуру человека. 2005. – 165 с
16. Ҳудайберганаев Р.А. Рангшунослик асослари. – Т.: Ғ.Ғулом нашриёти. 2006. – 220 б.
17. Ҳудайберганаев Р.А. Композиция. - Т. Шарқ, 2007. – 235 б
18. Муинов О. Рангтаълим. - Т. Шарқ нашриёти, 2008. – 195 б
19. Bob Abelman and Cheryl Kushner. A Theater Criticism/Arts Journalism Primer: Refereeing the Muses 2014.

Электрон таълим ресурслари

1. www.ziyounet.uz
2. www.edu.uz
4. www.gov.uz
5. www.dsmi.uz